

Nekoliko radova bečkih zlatara 18. stoljeća u Osijeku i Aljmašu

U Austriji i u austrijskim nasljednim zemljama cvao u 18. stoljeću zlatarski zanat, naročito u onim gravima u kojima se nalazio kneževski dvor. Tada su kva i plemstvo, koji su u 17. stoljeću naručivali zlatne proizvode kod augzburških i nirnberških majstopočeli sve više i više naručivati rukotvorine profanog sakralnog karaktera kod bečkih zlatara, te je prijelomnica carstva — Beč — doživio na tom području prijenjene umjetnosti, zamjernu visinu i kvalitetu.

Sačuvani radovi bečkih zlatarskih majstora 18. stoljeća predstavljaju uglavnom *misno posuđe* kao što su *leži, patene, ciboriji, ampule za vino i vodu, te kaznice* kojima su barokni zlatari posvećivali narou pažnju, upotrijebivši svu svoju zanatsku vještinu estetsku fantaziju.

Pokaznica je u 18. stoljeću bila predmet najveće skoši i bogatstva dekoracije i ukrasa kao i brivosti izrade. Blještavi oblik sunca tj. oblik takozvane *unčane monstrance* smatrao se u doba baroka kao jadedkvatniji oblik za prikazivanje euharistijske tajne. Pravo taj tip doživio je u djelima austrijskih, odnosno bečkih zlatarskih majstora svoje najraskošnije i jdragocjenije oblikovanje.

»Sam smještaj Austrije uvjetovao je da su proizvodi strijskih zlatara bili pod veoma snažnim stilskim jecajima velikih evropskih središta kao npr. Pariza, gsburga i Nürnberga. Stoga su i austrijski zlatari iznatanim izuzecima ponavljali oblikovni govor Franza i južnih Nijemaca.«¹

Ratovi Austrije za oslobođenje Slavonije od Turaka ajem 17. stoljeća, kao i definitivna pobjeda carske jske, doveli su kulturu i kulturne tekovine, a s time vezi i umjetnost na svim poljima u direktnu vezu novooslobođenim teritorijima tog dijela Hrvatske, a ročito nakon smirivanja političko-društveno-ekonomih prilika u prvj pol. 18. stoljeća. U to doba dolazi jedno s prodorom austrijske umjetnosti na polju sli-

karstva, kiparstva i arhitekture i snažan prodor umjetnog obrta na taj teritorij, a s time u vezi i zlatarstva. Donatori — carski generali i velikodostojanstvenici carstva — daruju slavonske crkve i samostane dragocjenim predmetima crkvenog zlatarstva među kojima prevladavaju po broju i kvaliteti radovi bečkih zlatarskih majstora 18. stoljeća.²

U samostanima, crkvama i kapelama *Slavonije* sačuvani su nam do danas mnogobrojni vrsni kaleži, monstrance i ciboriji i ostalo crkveno posuđe, radovi bečkih zlatara, obilježeni mjesnim žigovima grada *Beča* i godinom izrade, a također i inicijalima majstora, koji ih je izradio. Na žalost, kod nekih kvalitetnih predmeta sakralnog zlatarstva, nije za sada bilo moguće na temelju dostupne literature ustanoviti ime majstora zlatara, koji su te predmete izradili, iako su svi ti predmeti obilježeni žigom *Beča*, godinom izrade kao i inicijalima majstora. Međutim, »iako su nam sačuvana u arhivskim podacima imena velikog broja bečkih zlatara (više od 100 u 18. stoljeću) sačuvano je u Austriji od toga vrlo malo. Teška vremena Napoleonskih ratova (1809) decimirala su barokne srebrnarske predmete, naročito profane, te je samo u teško pristupačnim objektima ili naročito dragocjeno crkveno posuđe u crkvama i samostanima ostalo sačuvano.«³

Prema tome, nije za sada bilo moguće ustanoviti kojemu do sada poznatih bečkih majstora oni pripadaju, jer među publiciranim i istraženim puncama bečkih majstora manjkaju inicijali mnogih majstora, koji su radili i djelovali u Beču u toku 18. stoljeća. Stoga nije ni bilo moguće sa sigurnošću pripisati ove slavonske radove onim majstorima, čija početna slova imena i prezimena odgovaraju inicijalima bečkih majstora, koji su izrađivali i signirali neke od vrlo kvalitetnih predmeta crkvenog zlatarstva sačuvanih u crkvama i samostanima diljem Slavonije.

Međutim od poznatih bečkih majstora 18. stoljeća sačuvano nam je u Osijeku i Aljmašu nekoliko predmeta crkvenog zlatarstva, koji skladnošću svoje izrade zavređuju da se evidentiraju i da se na taj način upotpuni do sada poznati i publicirani opus tih značajnih majstora umjetnog obrta.

rimschitz-Feuchtmüller-Mrazek, *Barok in Österreich*, Wien 1962, str. 85.

vo Lentić, *Zlatarstvo u Slavoniji u 18. stoljeću*, katalog izbe »Umjetnost Slavonije u 18. stoljeću«, Osijek 1971.

rimschitz-Feuchtmüller-Mrazek, o. c., str. 85.

1 Zaccharias Faylla, KALEŽ (1702. g.) — Osijek, župna crkva

2 Joseph Antony Zeckl, KALEŽ (1722. g.) — Osijek, crkva sv. Mihajla u tvrđi

I RADOVI BEČKIH ZLATARSKIH MAJSTORA PRVE POL. 18. STOLJEĆA U OSIJEKU

Od poznatih i istraženih bečkih majstora prve pol. 18. stoljeća sačuvana su nam u Osijeku dva kvalitetna kaleža, i to:

1. OSIJEK — župna crkva Preslavnom Imenu Marijnom u Donjem Gradu

KALEŽ, srebro pozlačeno, ukrašen dragim i poludragim kamenjem i medaljonima od emalja.

visina 26 cm, promjer baze 17,5 cm, promjer kupe 10,5 cm.

Kvalitetni i raskošno ukrašeni srebrni i pozlačeni kalež sa šesterolisnom bazom ukrašenom baroknom viticom, te gustom iskucanom vegetabilnom i florealnom dekoracijom. Baza je također ukrašena i s tri ovalna medaljona od emalja s ovim prikazima: »Ecce Homo«, »Krist pada pod križem« i »Raspeće«. Medaljoni su uokvireni vijencem od granata i tirkiza. Nodus je kruškolika oblika i trobridan, te ukrašen glavicama krilatih anđelčića. Čaška kaleža ukrašena je gustom iskucanom vegetabilnom i florealnom dekoracijom i obogaćena ukrasima od poludragulja te ovalnim meda-

ljonima od emalja sa veoma kvalitetnim prikazima »čevanje Krista«, »Krist okrunjen trnovom krunom« i »Krist u Getsemanskom vrtu«. I ovi medaljoni ča uokvireni su vijencem od tirkiza i granata.

Ovaj dragocjeni kalež obilježen je mjesnim žigom grada Beča iz godine 1702, kao i inicijalima majstora »ZF« u srcu. Prema inicijalima predstavljao bi ovaj kalež po svoj prilici rad bečkog zlatara Zaccharias Faylla (Frilla), koji je svoje radove signirao istim inicijalima, a koji se spominje od godine 1695. do godine 1724.⁴

2. OSIJEK — župna crkva sv. Mihajla u Tvrđi (i sada Isusovačka crkva)

KALEŽ, pozlačeno srebro

visina 27 cm, promjer baze 16,5 cm, promjer kupe 10 cm.

Kvalitetan pozlačeni kalež sa okruglom bazom u

⁴ Viktor Reitzner, »Alt Wien«, Lexikon, Wien 1952, str. 5131. Marc Rosenberg, Der Goldschmiede Merkzeichen, Frankfurt am Main 1911, str. 824, nr. 5131.

⁵ V. Reitzner, o. c., str. 162.

nom iskucanim anđeoskim krilatim glavicama i sa i srebrna medaljona u barokno oblikovanim okvirima u kojima su prikazani iskucani reljefni likovi isusovačkih svetaca sa svojim mučeničkim simbolima.

Oko podnožja nodusa vije se srebrni vrpčasti ornament kao i ukras u obliku školjke. Nodus je trobridni i pozlaćen te ukrašen glavicama krilatih anđelica. Čaška kaleža srebrna i izrađena na proboj, ukrašen glavicama krilatih anđelčića i s tri srebrna medaljona na pozlaćenoj podlozi u kojima su prikazani li-

kovi isusovačkih svetaca. Kupa kaleža pozlaćena i neukrašena.

Ovaj je kalež obilježen mjesnim žigom grada Beča iz godine 1722, kao i inicijalima majstora A I Z u trolistu. Takve inicijale u trolistu upotrebljavao je i bečki zlatar *Joseph Antony Zeckl* (Zveckl), koji se spominje od godine 1719. do nakon godine 1728.⁵ Možda bi ovaj kvalitetan srebrni i djelomično pozlaćeni kalež mogao biti rad tog bečkog zlatara prve polovice 18. stoljeća.

II RADOVI BEČKOG ZLATARA JOHANNA KÖSSLERA U OSIJEKU

Bečkom zlatarskom majstoru *Johannu Kössleru* po ovoj prilici pripadaju dva srebrna kaleža sačuvana u osječkoj župnoj crkvi Preslavnom Imenu Marijinom Donjem Gradu i to:

1. KALEŽ, pozlaćeno srebro

visina 25,5 cm, promjer baze 15,5 cm, promjer kupe 8,7 cm. Kalež od pozlaćena srebra s okruglom bazom i trobridnom kupa, koja je ukrašena glavicama krilatih

anđelčića, snopovima žitnog klasja kao i rocailles ornamentima. Trobridni nodus ukrašen je rokajnom ornamentacijom kao i skladno izvedena čaška kaleža, ukusno dekorirana žitnim klasjem, školjkama i rokajnim ornamentima.

2. KALEŽ, pozlaćeno srebro

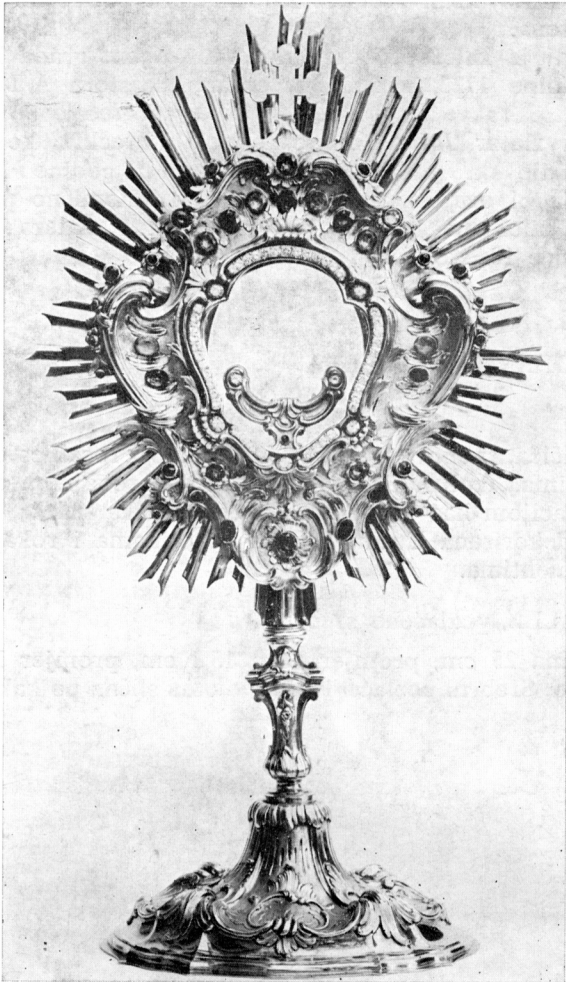
visina 25 cm, promjer baze 15,8 cm, promjer kupe 8,7 cm. Srebrni pozlaćeni kalež veoma sličan po kakvoći

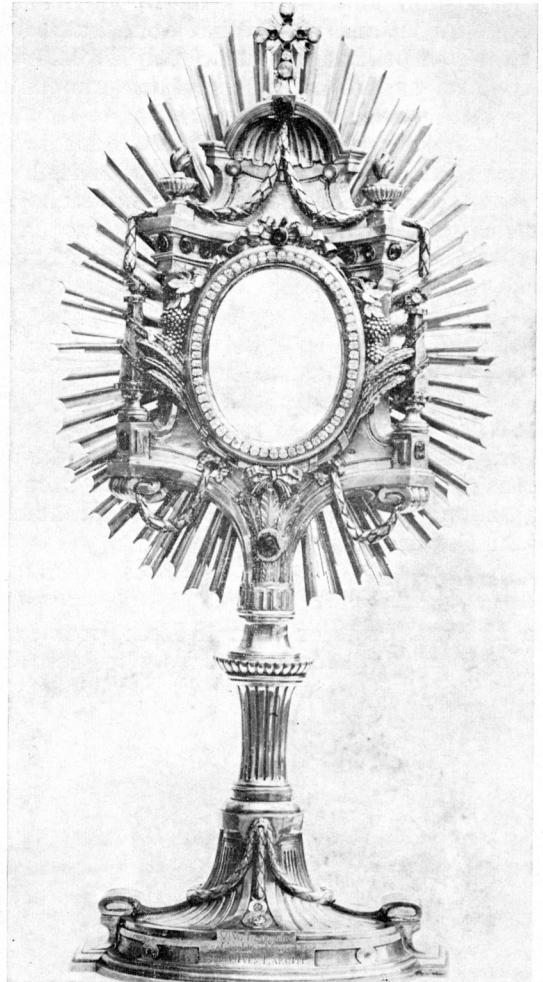
3 *Johann Kössler*, KALEŽ (1771. g.) — Osijek, Župna crkva

4 *Johann Kössler*, KALEŽ (1771. g.) — Osijek, Župna crkva

5 Joseph Moser, MONSTRANCA (1767. g.) — Aljmaš, crkva Blažene Djevice Marije

6 Joseph Moser, MONSTRANCA (1776. g.) — Osijek, Franjevački samostan

izrade i oblikovanja ranije opisanom kaležu. I on ima okruglu i barokno oblikovanu bazu ukrašenu iskucanim glavicama triju krilatih anđelčića koji su nadvišeni motivom školjke i rocailles ornamentima.

Čaška kaleža ukrašena je također motivom školjke i medaljonima sa reljefno iskucanim žitnim klasjem. koji su nadvišeni motivom školjke.

Oba ta kaleža obilježena su mjesnim žigom grada Beča iz godine 1771, kao i inicijalima majstora I. K. u pačetvorini. S obzirom da je na takav način signirao svoja djela bečki majstor *Johann Kössler*, koji se spominje od godine 1768. pa sve do godine 1800,⁶ vrlo je vjerojatno da je on i autor tih dvaju skladnih srebrnih i pozlaćenih kaleža osječke župne crkve u Donjem gradu.

III RADOVI BEČKOG ZLATARA JOSEPHA MOSERA

U Osijeku kao i u Aljmašu kraj Osijeka sačuvana su nam tri djela velikog bečkog zlatarskog majstora rokoko, *Josepha Mosera*, i to:

1. ALJMAŠ — zavjetna crkva BD Marije

MONSTRANCA, srebro djelomično pozlačeno, poludragulji⁷

visina 52 cm, širina 25 cm, baza (oval) 20 cm × 16 cm.

Raskošna i veoma kvalitetna srebrna rokoko monstranca sa ovalnom bazom ukrašenom rokajnim ornamentima. Oko središnjeg otvora monstrance vije se rokoko vijenac ukrašen dijamantima. Oko tog unutrašnjeg okvira vije se širok i pozlaćeni okvir rokajne ornamentacije ukrašene poludraguljima. Unutar sredi-

šnjeg otvora monstrance smještena je pozlačena rokoko lunula ukrašena dijamantima. Sva monstranca obavita je vijencem pozlaćenih zraka.

Ova srebrna i djelomično pozlačena monstranca obilježena je mjesnim žigom grada Beča iz godine 1767. kao i inicijalima majstora I. M. u ovalu.

2. OSIJEK — Franjevački samostan

MONSTRANCA — pozlačeno srebro, dragulji i poludragulji⁸

visina 55 cm, baza (oval) 21 cm × 14 cm.

Veoma kvalitetna i interesantna i u potpunosti pozlačena raskošna monstranca s ovalnom klasicističkom bazom ukrašenom plastično izvedenim girlandama lo-

vora i klasicističkim motivima. Na prednjoj strani baze ugravirani zapis:

»VIVO In hostIa
saCerDos MagnVs
et CIVes LargIrI«

Ovaj kronogram daje godinu 1776.

Gornji dio baze ukrašen je kanelirama, te se izdiže u ovalno oblikovani i kanelirani stup, koji podržava gornji dio monstrance. Središnji otvor moćnika ukrašen je vijencem dijamantata, žitnim klasjem i grozdovima. Unutar tog otvora smještena je pozlačena lunula potpuno prekrivena zelenim smaragdima i crvenim rubinima, te dijamantima. Uokolo tog središnjeg okvira vije se arhitektonski koncipirani okvir ukrašen sa svake strane gornjeg dijela po jednim obeliskom, čiji je donji dio ukrašen crvenim kamenima, dok se oko samog tijela obeliska vije spirala od zelenih kamenova. Taj arhitektonski okvir ukrašen je u svom gornjem dijelu polukružnom atikom okrunjenom motivom školjke i sa svake strane sa po jednom vazom iz koje izbijaju pozlačeni plameni jezici. Girlande lovora viju se od vrha atike te se spuštaju sa svake strane okvira. Na vrhu atike smješten je križ od ljubičastih ametista, a oko čitave monstrance vije se krug od pozlaćenih zraka svjetla.

Ova izuzetno dragocjena monstranca sa značajkama ranog stila Louis XVI obilježena je mjesnim žigom Beča iz godine 1776. kao i inicijalima majstora I. M. u ovalu.

3. ALJMAŠ — zavjetna crkva BD Marije

KALEŽ. srebro⁹

visina 25,6 cm, promjer baze 16 cm, promjer kupe 8,7 cm.

Elegantno oblikovani klasicistički kalež sa okruglom bazom ukrašenom motivom školjke, draperijama i girlandama, kao i ovalnim medaljonima uokvirenim klasicističkom pletenicom. Medaljoni su u sredini ukrašeni iskucanom ružom. Klasicistički oblikovani i kanelirani nodus Louis XVI ukrašen je klasicističkom pletenicom. Čaška kaleža ukrašena je girlandama lovora i medaljonima uokvirenim motivom klasicističke pletenice.

Ovaj srebrni kalež iz Aljmaša kraj Osijeka obilježen je mjesnim žigom Beča iz godine 1777. kao i inicijalima majstora I. M. u ovalu.

Poznati *Joseph Moser*, koji je već godine 1747. postao zlatarskim majstorom u Beču, spominje se od godine 1747. pa sve do godine 1806.¹⁰ Signirao je svoja poznata i evidentirana djela inicijalima I. M. u ovalu,¹¹ kakva u identičnom obliku nalazimo primijenjena i na navedenim djelima iz zavjetne crkve BD Marije u Aljmašu, kao i iz franjevačkog samostana u Osijeku. Prema tome možemo i ova tri izuzetno kvalitetna zlatarska rada iz druge polovice 18. stoljeća pripisati bečkom zlataru

7 *Joseph Moser*, KALEŽ (1777. g.) — Aljmaš, crkva Blažene Djevice Marije

Josephu Moseru, koji se može smatrati jednim od najvećih i najznačajnijih majstora austrijskog rokokoja.¹²

Najsnažnija ličnost austrijskog zlatarstva krajem 17. i početkom 18. stoljeća bio je *Johann Baptist Känischbauer* (1666—1739), koji je bio učenik *Johanna Christiana Murbecka*, i koji je postao i dvorski zlatar cara Karla VI. Svoje najznačajnije zlatarske radove izvodio je prema nacrtima *Johanna Bernharda Fischera von Erlacha* i *Mathiasa Steinla*. Tako je npr. Känischbauer izradio godine 1714. za Klosterneuburg »sunčanu monstrancu«, za koju je nacrt izradio *Mathias Steinl*, a koja je kasnije poslužila kao uzor *Josephu Moseru*, kada je on godine 1752. izveo svoju tzv. »Kolomanovu monstrancu« za *Stift Melck*.¹³ *Joseph Moser* bio je osim toga i suradnik dvorskog juvelira *Franza vod Macka*.¹⁴

Taj veliki bečki zlatarski majstor rokokoja bio je kao i ostali austrijski majstori pod snažnim utjecajem najnovijih tekovina koje su prodirale iz velikih evropskih centara zlatarstva, a tako i iz Pariza. Stoga je i *Moser* već veoma rano prihvatio nove tekovine ranog klasicizma, te je na svojim zlatarskim djelima od 70-tih godina 18. stoljeća nadalje primjenjivao nove dekorativne elemente u duhu klasicizma, koji su bili u očitoj stilskoj suprotnosti sa njegovim dotadanjim dekorativnim repertoarom u raskošnom i uznemirenom gracioznom stilu rokokoja.

⁶ V. Reitzner, o. c., str. 179, br. 824.

⁷ Ivo Lentić, o. c.

⁸ Ivo Lentić, o. c.

⁹ Ivo Lentić, o. c.

¹⁰ V. Reitzner, o. c., str. 175.

M. Rosenberg, o. c., str. 826, br. 5138.

¹¹ V. Reitzner, o. c., str. 175, br. 697.

¹² Grimschitz-Feuchtmüller-Mrazek, o. c., str. 86.

¹³ Grimschitz-Feuchtmüller-Mrazek, o. c., str. 86.

¹⁴ Katalog izložbe »Barock und Biedermeier in Nieder-Oesterreich«, Schloss Laxenburg 1969, br. kataloga 17.

Klasicističke girlande lovora, motiv pletenice kao i ostalih karakterističnih motiva iz vremena Louisa XVI u potpunosti zaokupljaju maštu majstora, koji ih primjenjuje već i na svom kaležu iz bečke dvorske riznice, izloženom u Kunsthistorijskom muzeju u Beču iz godine 1775.¹⁵ Taj Moserov srebrni i pozlaćeni kalež¹⁶ ukrašen je klasicističkim girlandama, klasicističkim dekorativnim elementima i bogatim ukrasima od dragulja i poludragulja.

Promjenu njegova dotadašnjeg stila rokoko, koji je i te kako uočljiv u njegovoj raskošnoj monstranci iz godine 1767. u zavjetnoj crkvi u Aljmašu, u smireniiji, hladniji i dostojanstveniji stil Louis XVI, nalazimo veoma dobro prikazanu i na monstranci Josepha Mosera iz godine 1776. iz franjevačkog samostana u Osijeku, kao i na klasicistički koncipiranom kaležu iz zavjetne crkve u Aljmašu iz godine 1777.

¹⁵ Herman Filitz, *Wiener Schatzkammer, Kunsthistorisches Museum, Wien 1963*, katalog br. 129, str. 63.

¹⁶ Dimenzije bečkog kaleža: visina 27,7 cm.

¹⁷ Katalog »Aus den Sammlungen des Museums« — Oesterreichisches Museum für angewandte Kunst, Wien 1958, str. 6, katalog br. 109.

¹⁸ Katalog izložbe »Barock und Biedermeier in Nieder-Oesterreich«, Schloss Laxenburg 1969, katalog br. 17.

Joseph Moser je i u svojim ostalim djelima nastalim nakon 70-tih godina 18. stoljeća ostao vjeran svome novome stilu, kao što nam to npr. dokazuje i njegov srebrni i pozlaćeni relikvijar iz godine 1782. na kome su smireni klasicistički dekorativni oblici obogaćeni raskošnom primjenom ukrasa od dragulja i poludragulja. Ukrase od poludragulja na tome kaležu iz godine 1782, koji se čuva u bečkom Muzeju za primijenjenu umjetnost izveo je bečki dvorski juvelir *Franz von Mack*.¹⁷

Interesantno je primijetiti da je Joseph Moser izrađivao zlatarske predmete i za crkve izvan Beča i Austrije. Tako je on npr. izveo vječno svjetlo za katedralu u Temišvaru u Ugarskoj.¹⁸

Tih nekoliko vrijednih i kvalitetnih djela bečkih zlatarskih majstora 18. stoljeća, koja su nam sačuvana u Osijeku i u Aljmašu kraj Osijeka, među kojima se ističu biranom izradom, kvalitetom i ukusom dekoracije djela Josepha Mosera, najbolje nam dokazuju kulturni doseg i gospodarske mogućnosti u tome dijelu Hrvatske u 18. stoljeću.

Materijalna prisutnost tako visokokvalitetnih zlatarskih proizvoda u najsnažnijem zlatarskom središtu ovog dijela Hrvatske, u Osijeku, zasigurno je imala i te kako snažan i blagotvoran utjecaj na dalje formiranje i usavršavanje razvijenog domaćeg zlatarstva u tom kraju naše domovine.

Zusammenfassung

EINIGE WERKE DER WIENER GOLDSCHMIEDE DES 18. JAHRHUNDERTS IN OSIJEK UND IN ALJMAŠ

Slovenien und Kroatien standen im 17. und im 18. Jahrhundert unter sehr starken politischen, kulturellen und künstlerischen Einflüsse Oesterreichs, welcher sich auf allen Gebieten der Kunst, und somit auch auf dem Gebiete der Gold- und Silberschmiedekunst bemerkbar machte.

Dieser Einfluss dehnte sich im 18. Jahrhundert auch auf jene Gebiete Kroatiens aus, welche erst Ende des 17. Jahrhunderts vom türkischen Joche befreit wurden, dass heisst auch auf das Gebiet von Slavonien.

So sind uns in den Kirchen und Klöstern Slavoniens etliche wertvolle und bedeutende Werke der Wiener Gold- und Silberschmiede des 18. Jahrhunderts bis heute erhalten geblieben.

In Osijek sind uns aus der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts zwei Arbeiten der Wiener Goldschmiede erhalten, wie folgt:

1) ein silberner vergoldeter und mit Halbedelsteinen und Email-Medaillons besetzter Kelch, Werk des Wiener Goldschmiedes Zaccharias Fayll (Frill) aus dem Jahre 1702. in der Pfarrkirche des Hl. Namens Mariae in der Osijeker Untestradt, und

2) ein silberner vergoldeter Kelch aus dem Jahre 1722, Arbeit des Wiener Goldschmiedes Joseph Andony Zeckl (Zweckl) in der Pfarrkirche des Hl. Michael in der Osijeker Festung.

Vom Wiener Goldschmiedemeister Johann Kössel sind uns in der Pfarrkirche des Hl. Namens Mariae in der Osijeker Unterstadt zwei silberne und vergoldete Kelche aus dem Jahre 1771. erhalten.

Von einen der grössten und bedeutendsten Goldschmiedemeistern des Wiener Rokoko's, Joseph Moser, sind uns in Osijek und Umgebung drei wertvolle Werke aus der Zeitspanne vom Jahre 1767. bis zum Jahre 1777. erhalten geblieben, welche uns vom Stilwandel Mosers, d. h. vom Übergange der ausgesproche-

nen Rokoko- Formen zur ruhigeren und ausgeglicheneren Formensprache des frühen Klassizismus d. h. des Louis XVI. Stiles unter dem Einflusse Frankreichs, bezeugen.

In der Gnadenkirche der Hl. Maria in Aljmaš bei Osijek ist uns eine silberne und teilweise vergoldete und mit Edelsteinen besetzte Strahlenmonstranz Joseph Moser's im Rokoko-Stil aus dem Jahre 1767. erhalten geblieben.

Die monumentale silberne vergoldete und reich mit Edelsteinen besetzte Strahlenmonstranz Joseph Moser's aus dem Jahre 1776. im Franziskanerkloster in Osijek, welche schon ganz im Geiste und in der Formensprache des Louis XVI Stiles gehalten ist, bezeugt vom Wandel der Formengestaltung in dem Opus dieses grossen Wiener Meisters welcher sich in den 70-er und 80-er Jahren des 18. Jahrhunderts vollzog, und sich in der klaren und ruhigen klassizistischen Formensprache an seinen silbernen Kelch aus dem Jahre 1775. in der Schatzkammer des Kunsthistorischen Museums in Wien anschliesst.

Noch deutlicher treten uns diese klassizistischen Merkmale Moser's bei seinem in der Gnadenkirche der Hl. Maria zu Aljmaš bei Osijek erhaltenen silbernen Kelch aus dem Jahre 1777. hervor.

Diese bedeutenden Werke der Wiener Gold- und Silberschmiede des 18. Jahrhunderts in Osijek und Umgebung bezeugen uns nicht nur von den oekonomischen Möglichkeiten und dem kulturellen Niveau in diesem Teile Kroatiens im 18. Jahrhunderts, sondern auch von einen starken und bedeutenden Einflüsse, welche diese Werke der Wiener Gold- und Silberschmiede des 18. Jahrhunderts auf die Weiterentwicklung und Formgestaltung der einheimischen kroatischen Silber- und Goldschmiede in einem der grössten und wichtigsten Zentren der Gold- und Silberschmiedekunst Kroatiens im 18. Jahrhundert — Osijek- hatten.